

RESUM EXECUTIU

de l'informe de Progrés 2022 de l'Estratègia de Desenvolupament Sostenible 2030

SECRETARÍA DE ESTADO
PARA LA AGENDA 2030

Publica:

Secretaría de Estado para la Agenda 2030 · Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030

Diseño y maquetación:

Editorial MIC

RESUM EXECUTIU

de l'informe de Progrés 2022 de l'Estratègia de Desenvolupament Sostenible 2030

INTRODUCCIÓ

El darrer 5 de setembre van passar set anys des que l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible i, des de llavors, són moltes les àrees en què s'han aconseguit avenços significatius per abordar els grans objectius que aquest full de ruta compartit va fixar-se l'any 2015, com ara l'erradicació de la pobresa, la reducció de la desigualtat en totes les seves formes, la transició cap a un model productiu sostenible o el fre a la crisi climàtica, per citar-ne només alguns.

Tanmateix, la complexitat dels temps que vivim, marcats per la irrupció de la crisi sanitària de la COVID 19 o, més recentment, la invasió d'Ucraïna per Rússia al febrer de 2022, ens ha portat a un panorama poc encoratjador a nivell global, tal com reflecteixen nombrosos indicadors. Així, hem assistit a un retrocés significatiu en la lluita contra la pobresa i la desigualtat global, ja que aquesta ha augmentat entre els països i també dins de les fronteres de cada Estat, de manera que la bretxa d'ingressos entre els territoris més rics i els més pobres s'hagi incrementat per primera vegada en una generació, i la taxa de pobresa laboral hagi crescut per primera vegada en dues dècades. A més, la pandèmia ha posat de manifest la debilitat dels serveis públics en molts països, alhora que les dades ens mostren que cal actuar de forma més ràpida i profunda per corregir la crisi climàtica, ja que la generació de CO₂ relacionada amb l'energia, per exemple, va augmentar un 6% el 2021 fins a arribar al nivell més alt de la història.

La concreció d'amenaques que anys enrere eren molt més difuses, com ara la crisi climàtica, i l'aparició d'esdeveniments disruptius que no formaven part de cap possible previsió fa set anys, poden generar un clima social tendent a l'angoixa, a la incertesa i, finalment, al pessimisme. Mostra d'això és que fenòmens com ara la depressió o l'ansietat han augmentat, especialment entre les persones joves i les dones. Precisament, aquest últim col·lectiu, que representa més de la meitat de la població mundial, segueix patint la desigualtat de forma particularment intensa i té encara molt camí per recórrer fins a arribar a una igualtat plena de drets i llibertats.

En el context europeu, tot i que marcat per la inestabilitat generada per la guerra d'Ucraïna, que afecta elements clau per a la consecució de les metes de l'Agenda 2030, els indicadors reflecteixen avenços notoris en la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible, sobretot en aquells relacionats amb la solidesa institucional, la reducció de la pobresa i de l'exclusió, l'ús d'energies netes o la innovació i les infraestructures. Hi destaca també la decisió d'incorporar l'anàlisi de l'evolució dels ODS en les recomanacions específiques per als Estats membre, que es generen anualment en el marc del Semestre Europeu, de manera que s'integra l'Agenda 2030 com a part de l'exercici de coordinació de polítiques en el marc comunitari.

En el cas d'Espanya, el nostre país aspira a ser un referent en el compliment dels objectius de desenvolupament sostenible i en la implementació de l'Agenda 2030, ja que s'han completat, des de la constitució

de l'actual Govern de coalició, una sèrie de fites que han permès accelerar-ne el desplegament i que donen mostra del compromís amb aquest full de ruta i amb la rendició de comptes. Referent a això, l'aprovació de l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030 al juny de 2021, un document que aprofundeix el compromís d'Espanya amb l'assoliment de l'Agenda 2030, tradueix els objectius de desenvolupament sostenible en vuit grans reptes de país i fixa quines polítiques públiques poden permetre'ns abordar-los amb èxit, de manera que s'orienten les grans transformacions estructurals que ens permeten assolir el país que volem ser el 2030.

L'Informe de progrés 2022 és el primer després de l'aprovació de l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030 i la primera ocasió en què l'anàlisi es fa en el marc dels compromisos. El document dona continuïtat a la tasca sostinguda d'avaluació i de millora que ve fent-se des de l'any 2019, que consisteix en informar davant les Nacions Unides i la ciutadania espanyola dels èxits conquistats en l'últim període i plantejar cursos d'acció per superar els desafiaments detectats, amb nous compromisos per accelerar les transformacions pendents i contribuir a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible. Aquest document, en definitiva, evidència que, en un context global complex, el nostre país pot i ha d'aspirar a desenvolupar un paper destacat en les transformacions necessàries per abordar els reptes pendents, de manera que serà necessari seguir impulsant les polítiques acceleradores i les prioritats d'actuació que comprometen l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030, així com continuar enfortint la governança col·laborativa amb el conjunt d'administracions públiques i els actors de la societat civil implicats en aquesta des d'un enfocament multinivell per, finalment, aconseguir construir societats més justes, més sostenibles i més democràtiques a tot el món.

AVENÇOS EN LA IMPLEMENTACIÓ DE L'ESTRATÈGIA DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

El conjunt d'avenços en la implementació de l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030 s'articula entorn dels vuit reptes de país i de les polítiques acceleradores del desenvolupament sostenible corresponents, de manera que se n'aporta un diagnòstic general de situació per a cadascun a partir dels indicadors definits per a cadascun d'aquests àmbits sobre la base de les dades més actualitzades disponibles. Seguidament s'hi inclouen les actuacions més estratègiques desenvolupades per l'Administració general de l'Estat, a les quals s'ha sumat la informació provinent de les comunitats autònomes, ciutats autònomes i entitats locals, aquestes últimes, representades a través de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP), per aportar-hi així la mirada territorial necessària.

Repte País 1.

ACABAR AMB LA POBRESA I LA DESIGUALTAT.

El diagnòstic de situació en relació amb el repte país 1 indica que la renda anual mitjana ha mantingut una trajectòria estable o de creixement, de manera que s'ha apreciat un increment net acumulat de la renda entre 2015 i 2021, independentment del tipus d'activitat exercida, la qual cosa inclou a persones jubilades, inactives i parades. Aquestes últimes han vist la renda augmentar fins i tot en major mesura que els altres grups. Un repunt que ve impulsat per polítiques públiques actives per a la millora de les condicions econòmiques de diversos grups socials, com ara l'increment del salari mínim interprofessional (SMI), la revaloració de les pensions i altres dirigides a mitigar els efectes de la paralització i reducció de l'activitat l'any 2020, com ara els ERTO.

Globalment, el creixement de les rendes s'ha acompanyat d'una reducció de la desigualtat, fet que s'ha traduït en què el coeficient de Gini (amb lloguer imputat) també informi sobre la disminució de la desigualtat a Espanya durant el període 2015-2020 —el 2020, va situar-se per primera vegada per sota de 30, si bé s'hi constata un increment de 0,7 punts a l'any de la pandèmia que deixa, però, els nivells de desigualtat per sota dels registres del 2015. A més, conforme als indicadors d'Eurostat, les transferències socials (les pensions incloses) han contribuït a una reducció de la desigualtat equivalent a 15,8 punts de Gini de mitjana. Aquest efecte redistributiu ha contribuït, entre 2020 i 2021, a esmorteir l'efecte de la pandèmia sobre la desigualtat a Espanya. Prova d'això és que, mentre el coeficient Gini, abans de transferències socials, s'ha incrementat un 6,8%, l'indicador posttransferències ha sofert un augment de menys de la meitat (2,8%)

D'altra banda, entre 2015 i 2021, la probabilitat d'ésser en risc de pobresa o d'exclusió social ha caigut un 3,1% a Espanya, tot i que aquesta disminució ha estat inferior a la registrada pel conjunt dels països de la UE 27 (9,6%). A partir del 2020, amb la irrupció de la crisi sanitària, la bona sendera es desbarata amb resultats molt dispars per grups socials: les dones, les persones estrangeres de fora de la UE i les llars monoparentals amb menors a càrrec, majoritàriament encapçalades per dones, són els afectats principals. No obstant això, cal assenyalar que, si bé en el període 2020-2021 el risc de pobresa i d'exclusió social va augmentar en 0,8 punts percentuals, el percentatge de persones en llars amb manca material i social severa es va reduir dues dècimes, fins al 8,3%. D'altra banda, la taxa de risc de pobresa o d'exclusió social de la població infantil se situa entre quatre i cinc punts percentuals més que la taxa mitjana del conjunt de la població, de manera que la bretxa de l'any 2021 (5,6%) esdevé similar a la de l'any 2015. Aquesta situació mostra la necessitat de reforçar estratègies de reducció de la desigualtat, com ara la millora continuada del SMI als nivells recomanats per la UE i reforçar els mecanismes de protecció social en llars amb menors.

En un altre sentit, el percentatge de població amb despesa elevada en habitatge ha disminuït de manera lenta però gradual en el període 2015-2020, i aquesta aquesta tendència ha beneficiat tots dos sexes, encara que persisteix la bretxa de gènere, així com a tots els rangs d'edat. No obstant això, continua sent la població més jove i, especialment, els menors de 16 anys i el marge de 25 a 34, qui té majors dificultats i, per tant, més barreres per desenvolupar una vida independent. La població de menys renda també destaca sobre la resta. El primer decil inclou més d'un 50% de població amb despesa elevada en habitatge, enfront del 11,2% suportat pel decil immediatament superior. Aquesta situació suggereix la insuficiència d'habitatges socials en lloguer que facilitin l'accés al dret a l'habitatge de la població amb majors dificultats per exercir-ne el dret.

En definitiva, les polítiques públiques implementades en els últims anys i les mesures focalitzades per fer front a la crisi social i econòmica causada per la pandèmia de la COVID-19 han estat fonamentals per mitigar l'impacte de la crisi sanitària. Entre 2019 i 2020, es va incrementar pràcticament en un quart el pes de la despesa pública sobre el PIB per enfrontar-se a la crisi, un esforç que va col·locar Espanya en tercer lloc a nivell europeu i que pràcticament duplica els duts a terme per la UE-27 en conjunt i pels països amb major pes econòmic a la UE. Malgrat això, el repte per revertir la tendència a l'alça generada per la pandèmia i

aconseguir els objectius de reducció del risc de pobresa establerts en l'Estratègia de desenvolupament sostenible és de gran magnitud. Encara és fonamental continuar implementant mesures que redueixin la precarietat laboral, ampliïn els drets socials i disminueixin les bretxes entre diversos col·lectius i grups de població, així com assegurar l'accés a l'habitatge i a l'energia. Pel que fa a les mesures i als avenços en les prioritats d'actuació d'aquest repte país 1, la política acceleradora centrada en "La transició social. Redistribuir la riquesa i garantir drets" busca enfortir el sistema de protecció social, millorar-ne la capacitat redistributiva i garantir que arribi al conjunt de la població, particularment a aquelles persones, als grups socials i als col·lectius que estiguin en una situació de major precarietat i vulnerabilitat.

Així, un d'aquests avenços té a veure amb l'aprovació i el desenvolupament del Pla operatiu 2021 de desenvolupament de l'estratègia nacional de prevenció i lluita contra la pobresa i l'exclusió social 2019-2023 (ENLPES 2019-2023), que estableix el marc general de l'acció de govern per donar cobertura a les necessitats socials de la ciutadania i, particularment, als col·lectius vulnerables en situació de pobresa i d'exclusió, d'acord amb els principis del Pilar europeu de drets socials. Així mateix, s'han fet nous passos endavant amb mesures com ara la millora de l'ingrés mínim vital, l'import del qual s'ha incrementat en un 15% per protegir les famílies més vulnerables de l'escalada dels preus resultant de la guerra d'Ucraïna i reduir-ne així el risc de pobresa. Efectivament, les millores en la configuració i cobertura han culminat en l'aprovació de la Llei 19/2021, de 20 de desembre, per la qual s'estableix l'ingrés mínim vital.

En relació a la pobresa infantil, els avenços s'han articulats a través del Programa de protecció a la família i atenció a la pobresa infantil i de l'aprovació del Pla d'acció estatal 2022-2030 per a la implementació de la garantia infantil europea a Espanya, aquest últim estructurat entorn de tres eixos estratègics d'actuació: la lluita contra la pobresa infantil i el reforç de la protecció social de la infància i l'adolescència; la universalització dels drets socials mitjançant l'accés i el gaudi efectiu a serveis essencials de qualitat, accessibles i inclusius; i la promoció de l'equitat territorial, així com dels entorns protectors, inclusius, igualitaris i participatius. En vincle també amb la protecció social a les famílies i l'atenció a la pobresa infantil, cal destacar-hi l'Avantprojecte de llei de famílies per afavorir la protecció social i el reconeixement jurídic de la diversitat d'estructures familiars, de manera que es permet el reconeixement legal dels diversos models de convivència familiar i se'n garanteix l'equitat i la igualtat de tracte a tots, tot això, a més, amb la millora de la protecció social, jurídica i econòmica de les famílies, especialment de les més vulnerables.

El compromís amb l'atenció focalitzada a col·lectius en situació de particular vulnerabilitat enfront del risc de pobresa i d'exclusió social s'evidencia també en l'aprovació i el desenvolupament de

l'Estratègia nacional per a la igualtat, la inclusió i la participació del poble gitano (2021-2030), l'Estratègia espanyola sobre discapacitat 2022-2030, concebuda com a full de ruta perquè el conjunt de les administracions públiques facin efectius els drets humans de les persones amb discapacitat i de les seves famílies, i l'actualització de l'Estratègia nacional integral de persones sense llar, en fase de desenvolupament.

En l'àmbit de l'habitatge, hi destaca l'aprovació, al febrer de 2022, del Projecte de Llei pel dret a l'habitatge, actualment en tramitació parlamentària, que cerca blindar la funció social que ha de complir l'habitatge i donar un impuls especial al protegit en lloguer a preu assequible. Igualment, hi destaquen la regulació del Bo lloguer jove, el Pla estatal per a l'accés a l'habitatge 2022-2025, o les decisions adoptades per frenar l'escalada dels preus de l'electricitat, com ara rebaixes fiscals temporals.

En relació a la cultura, hi destaca el programa Cultura i Ciutadania i, dins d'aquest, el subprograma Cultura i Ruralitats, així com el Pla d'ajudes per ampliar i diversificar l'oferta cultural en àrees no urbanes, inclòs dins el PRTR, o el projecte Laboratoris Bibliotecaris.

Finalment, pel que fa a aquest repte, exerceix una funció essencial la fiscalitat com a instrument per a la redistribució de la riquesa i la disminució de la desigualtat. En aquest camp s'han fet avenços, entre els quals destaca la creació de l'Impost sobre les transaccions financeres i de l'Impost sobre determinats serveis digitals. A més, s'està avançant en fiscalitat mediambiental i, en matèria de prevenció i lluita contra el frau fiscal, hi destaca l'aprovació de la Llei 11/2021, de 9 de juliol, de mesures de prevenció i lluita contra el frau fiscal. Unes actuacions que hauran de ser intensificades per pal·liar la bretxa de recaptació del sistema fiscal espanyol respecte als països del nostre entorn europeu i avançar de manera decidida en un sistema tributari més equitatiu, progressiu i just, alhora que es potencien polítiques públiques d'interès general, es garanteixen serveis públics de qualitat i es compleix amb els objectius de reducció de la pobresa.

El conjunt de avenços en aquesta política acceleradora es complementa amb les mesures implementades per les comunitats autònomes, les ciutats autònomes i les entitats locals en els àmbits territorials respectius. Així, en relació al nivell autonòmic, la gran part dels avenços tenen a veure amb l'impuls de normes i de polítiques estratègiques tendents a la protecció social de col·lectius vulnerables, com ara la infància, l'adolescència, la població gitana o les persones amb discapacitat, així com en l'àmbit de l'habitatge o en la millora i diversificació de l'oferta cultural. A nivell local, les autoritats municipals han posat en marxa polítiques per dirigir-se igualment als col·lectius més vulnerables en els àmbits més rellevants per facilitar-ne la inserció social i laboral, com ara l'habitatge, l'ocupació, l'educació, el transport o la protecció social, tot això articulat fonamentalment a través d'instruments com ara beques, ajudes o subvencions.

Repte País 2

FER FRONT A L'EMERGÈNCIA CLIMÀTICA I AMBIENTAL.

Espanya és un país especialment vulnerable als possibles efectes de l'escalfament global, tant per la situació geogràfica, com per les característiques socioeconòmiques. Com s'assenyala a l'Informe sobre l'estat del clima d'Espanya 2021 publicat per l'Agència Estatal de Meteorologia (AEMET, 2022), des dels anys vuitanta, cada nou decenni ha estat més càlid que l'anterior. Si bé els episodis de La Niña ocorreguts entre 2020 i 2022 han suposat la reducció transitòria de l'increment de les temperatures mitjanes mundials, l'any 2021 va ser molt càlid a Espanya, amb una temperatura mitjana de 14,3 °C, un valor que supera en 0,5 °C la mitjana anual normal.

Les emissions de CO₂, si bé han registrat una disminució global del -12,5% el 2020 en un context marcat per les condicions imposades per la pandèmia COVID-19, han augmentat en un 5,1% el 2021 respecte a l'any anterior. També es va produir un augment en la producció d'energia renovable, amb un 46,7% de la generació elèctrica a Espanya el 2021. Així mateix, les últimes dades relatives a la generació de residus corresponen amb exercicis previs a la pandèmia de la COVID-19 i contempnen tant una tendència a una major generació de residus com una millora en la recollida separada, que va augmentar un 13,5% respecte a 2018.

En relació a les mesures i avenços en les prioritats d'actuació d'aquest repte país 2, la política acceleradora centrada en "un país que respecti els límits del planeta" aspira a combatre l'inevitable canvi climàtic i impulsar una transició ecològica justa i inclusiva que minimitzi l'impacte econòmic, social i ambiental en aquest canvi cap a una economia verda, circular, justa, i climàticament neutra per a l'any 2050.

Una de les mesures principals ha estat l'aprovació de la Llei 7/2021, de 20 de maig de 2021, de canvi climàtic i transició energètica que estableix el marc normatiu per situar, al centre de l'acció política, la lluita contra el canvi climàtic i la transició energètica. Aquesta Llei es recolza, a més, en diverses eines de planificació orientades a articular

la implantació de mesures, com ara el Pla nacional integrat d'energia i clima (PNIEC) 2021-2030 (art. 4), l'Estratègia de descarbonització a llarg termini 2050 (art. 5.2), el Pla nacional d'adaptació al canvi climàtic (PNACC), o l'Estratègia de transició justa (art. 27.1). A través d'aquesta darrera, s'han fet tretze convenis de transició justa relacionats amb el tancament del carbó.

Des d'un punt de vista transversal, hi destaquen avenços com ara l'aplicació del principi de no causar un perjudici significatiu al medi ambient (DNSH, per les sigles en anglès) en les actuacions vinculades amb el Pla de recuperació, transformació i resiliència (PRTR), l'alineament dels Pressupostos generals de l'Estat (PGE) de l'any 2023 amb la transició ecològica, o el desenvolupament del Pla d'acció per a l'educació ambiental per a la sostenibilitat 2021-2025 (PAEAS).

En l'àmbit de l'electrificació i de la descarbonització del sistema elèctric, convé assenyalar que el Consell de Ministres va remetre a les Corts Generals al juny de 2021 el Projecte de Llei pel qual es crea el fons nacional per a la sostenibilitat del sistema elèctric (FNSSE), basat en evitar les pujades en el preu de l'electricitat i aportar certesa, sostenibilitat i equilibri al sistema per mobilitzar les inversions necessàries en els propers anys. Així mateix, hi destaca l'aprovació del Pla de desenvolupament de la xarxa de transport d'energia elèctrica 2021-2026, del Reial decret Llei 29/2021, de 21 de desembre, pel qual s'adopten mesures urgents en l'àmbit energètic per al foment de la mobilitat elèctrica, l'autoconsum i el desplegament d'energies renovables, o la creació del full de ruta de l'hidrogen renovable i del full de ruta del biogàs.

En l'eficiència energètica i mobilitat sostenible, s'ha desplegat l'Estratègia a llarg termini per a la rehabilitació energètica en el sector de l'edificació (ERESEE, 2020) o el Programa de rehabilitació energètica d'edificis (PREE), a través del qual es concedeixen ajudes per a la millora de l'eficiència energètica. Igualment, hi destaca l'aprovació al desembre de 2021 de l'Estratègia de mobilitat segura, sostenible i connectada 2030, que constitueix el full de ruta que guiarà les actuacions en matèria de transports i mobilitat en els propers deu anys, així com l'Avantprojecte de Llei de mobilitat sostenible.

Amb vistes a la protecció de la biodiversitat, durant l'any 2022 està prevista l'aprovació del Pla estratègic del patrimoni natural i la biodiversitat (PEPNB) i de l'Estratègia de biodiversitat i ciència (EBiC). A més, s'ha aprovat l'Estratègia nacional de lluita contra la desertificació (ENLD), amb la qual s'actualitza el Programa d'acció nacional contra la desertificació, publicat el 2008, i s'avança en l'elaboració del PERTE de digitalització del cicle de l'aigua.

Finalment, pel que fa a l'economia circular, hi destaca l'aprovació de la Llei 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular, dirigida a garantir la protecció del medi ambient i la salut humana mitjançant la prevenció i la reducció de la generació de residus i dels impactes adversos de la generació i gestió. Seguint amb els avenços produïts en el desenvolupament normatiu de la gestió de residus, se situa el Projecte de Reial decret d'envasos i residus d'envasos o el Projecte de Llei de prevenció de les pèrdues i el malbaratament alimentari.

Respecte de la contribució de les comunitats autònomes i ciutats autònomes, els avenços d'aquest repte país 2 a nivell territorial tenen a veure amb mesures normatives i estratègiques adreçades a combatre el canvi climàtic i a impulsar la transició energètica, unes actuacions que se sumen a unes altres relatives al foment de l'economia circular, la gestió dels residus, l'avaluació ambiental o la implementació d'una agenda urbana sostenible. En el pla local, els municipis s'han focalitzat principalment en l'impuls de mesures de planificació urbana sostenible, així com en matèria d'eficiència energètica o en el desenvolupament de campanyes de sensibilització, formació i conscienciació ambiental en el pla divulgatiu.

Repte País 3

TANCAR LA BRETXA DE LA DESIGUALTAT DE GÈNERE I POSAR FIA A LA DISCRIMINACIÓ.

La discriminació cap a les dones i la desigualtat de gènere conseqüent es reflecteix en nombrosos àmbits que donen compte de la transversalitat del fenomen i la necessitat de l'abordatge urgent per fer realitat l'Agenda 2030. En el mercat de treball, la taxa de desocupació resulta sempre superior en la població femenina, de manera que la bretxa de gènere se situa en un 13,8% el 2015 i en el 13,6% el 2020. L'ocupació parcial en les dones té una progressió descendent i presenta un diferencial d'un punt percentual entre els anys 2015 i 2020, alhora que el percentatge de persones assalariades amb contracte temporal presenta l'any 2020 un valor del 11,8% per als homes i del 12,3% per a les dones. D'altra banda, en tots els sectors, els salaris dels homes són més grans que els de les dones, més afectades, com hem vist, per l'ocupació precària. Com a conseqüència, aquesta desigualtat en l'àmbit laboral té conseqüències directes en l'àmbit de les pensions.

D'entre les raons que expliquen la bretxa de gènere està, principalment, la major sobrecàrrega que assumeixen les dones dins l'esfera de les cures, ja sigui en l'àmbit personal o professional, que en dificulta l'accés i el desenvolupament ple d'una carrera professional en igualtat de condicions, o que les enfronta a llocs de treball enormement precaritzats. Igualment, la monoparentalitat a Espanya és un fenomen fonamentalment femení i encara hi ha una forta desigualtat pel que fa a la presència majoritària d'homes en l'àmbit STEM (Ciències-Tecnologia-Enginyeria-Matemàtiques).

Pel que fa a les violències contra les dones, s'ha experimentat un augment de la denúncia dels delictes contra la llibertat i indemnitat sexual i, si bé el nombre de víctimes mortals per violència de gènere ha disminuït en els últims anys, aquestes segueixen sent inassumibles en una societat que aspira a garantir plenament els drets de les dones.

Amb tot, Espanya ha obtingut una puntuació de 73,7 punts en l'informe corresponent a l'any 2021 en l'Índex europeu d'igualtat de gènere, de manera que ha quedat en la sisena posició. Aquestes dades ens situen 5,7 punts per sobre de la mitjana europea, si bé s'evidencien àrees de notòria necessitat de millora, sobretot en aquelles vinculades a l'àmbit laboral, monetari o de poder.

Per això, la política acceleradora del repte país 3 té busca promoure “vides lliures i iguals per a totes”, de manera que es comprometen una sèrie de prioritats d'actuació dirigides a eliminar les barreres estructurals que originen aquesta desigualtat per impulsar la igualtat de gènere i l'apoderament de les dones.

Així, hi destaca, en primer lloc, l'aprovació del Pla estratègic per a la igualtat efectiva entre dones i homes 2022-2025 (PEIEMH), el qual es configura com el principal instrument del Govern per orientar els canvis institucionals i socials que cal posar en marxa per avançar en la consecució de la igualtat entre dones i homes. Per a això, es vertebrava en quatre grans eixos d'intervenció: bon govern, economia per a la vida i repartiment just de la riquesa, cap a la garantia de vides lliures de violència masclista contra les dones, i un país amb drets efectius per a les dones. Un dels compromisos adscrits al PEIEMH recollits en aquesta política acceleradora és l'alineament de l'Informe d'impacte de gènere que acompanya els Pressupostos Generals de l'Estat amb els objectius estratègics d'aquest pla.

En l'àmbit de garantir la igualtat retributiva entre dones i homes, s'ha continuat treballant en l'aplicació dels instruments de transparència retributiva, regulats pel Reial decret 902/2020, com ara el registre retributiu o l'auditoria retributiva. En una línia similar, se situa el Reial decret-Llei 3/2021, de 2 de febrer, que regula la introducció del complement econòmic de les pensions contributives per a la reducció de la bretxa de gènere.

D'altra banda, cal destacar-hi l'aprovació de la Llei 15/2022, de 12 de juliol, integral per a la igualtat de tracte i la no discriminació, o els avenços en l'elaboració de l'Estratègia estatal per combatre les violències masclistes 2022-2025. A més, s'ha impulsat una reforma legislativa per eliminar els obstacles als quals s'enfronten les persones orfes per violència de gènere, amb l'objectiu de pal·liar-ne la situació d'extrema vulnerabilitat i reforçar-ne la protecció, a través de la Llei orgànica 2/2022, de 21 de març, de millora de la protecció de les persones òrfenes víctimes de la violència de gènere.

En l'àmbit específic de la violència sexual, hi destaca l'aprovació de la Llei orgànica 10/2022, de 6 setembre, de garantia integral de la llibertat sexual (LOGILS), que suposa un enorme avanç en la protecció integral de les dones, en el seu dret a la llibertat sexual i en l'erradicació de totes les violències sexuals. Igualment, s'han iniciat els tràmits per a l'elaboració de la Llei integral contra la tracta d'éssers humans per a qualsevol finalitat, alhora que s'ha avançat en altres actuacions vinculades com és el Pla estratègic nacional contra la tracta i l'explotació d'éssers humans 2021-2023.

En l'eix del reconeixement i de la valoració de les cures i del treball domèstic no remunerat, hi destaca el desenvolupament del Pla Corresponsables, dirigit a garantir el dret a cura de famílies amb filles i fills de fins a 16 anys. Hi destaca, així mateix, l'aprovació, al setembre, del Reial decret-Llei 16/2022, que equipara les condicions de treball de les persones treballadores de la llar a les de la resta de persones treballadores, de manera que s'hi aplica així l'establert al Conveni 189 de l'OIT. Aquest Reial decret-Llei situa Espanya en avantguarda en matèria d'igualtat de gènere, ja que corregeix una discriminació històrica contra les persones treballadores de la llar i possibilita, entre altres aspectes, el reconeixement del dret a la protecció social en situacions d'atur.

Amb la intenció d'erradicar les discriminacions per raó d'orientació sexual, d'identitat de gènere, d'expressió de gènere o de característiques sexuals, hi destaca el Projecte de llei per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI, la qual constitueix una reparació històrica per al col·lectiu LGTBI i, específicament, per a les persones trans, un dels col·lectius que ha estat objecte de major vulneració en els seus drets i més estigmatitzat.

Finalment, hi destaca la reforma de la Llei orgànica 2/2010 de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs, centrada a recuperar els drets de les dones de 16 i 17 anys, alhora que s'amplia la protecció enfront de l'explotació reproductiva de les dones o la violència obstètrica.

En les polítiques d'àmbit autonòmic, hi destaquen les diverses actuacions normatives i estratègiques destinades a oferir ajuda a víctimes de violència sexual i de gènere, així com aquelles tendents a fomentar la igualtat de tracte i no discriminació, o mesures més específiques en matèria de reducció de la bretxa salarial, impuls a la dona rural o programes de conciliació. En una línia molt semblant, les entitats locals han centrat les seves actuacions en eixos com ara la prevenció, l'atenció o el desenvolupament de plans de seguretat per a les víctimes, en col·laboració amb entitats supramunicipals. Igualment, s'han creat plans locals d'igualtat de gènere i s'han enfortit els serveis d'atenció i cura de persones dependents.

Repte País 4

SUPERAR LES INEFICIÈNCIES D'UN SISTEMA ECONÒMIC EXCESSIVAMENT CONCENTRAT I DEPENDENT.

Les crisis econòmiques recents han posat de manifest la vulnerabilitat del model productiu espanyol, caracteritzat per l'excessiva concentració i dependència de determinats sectors productius i un menor pes del sector industrial comparativament amb altres països del nostre entorn. La pandèmia de la COVID-19, que va exigir restriccions a la mobilitat, va frenar en sec el turisme, el que va suposar una major caiguda del PIB del nostre país molt més gran respecte la resta de països europeus, ja que el 2020 el PIB per capita va caure un 11,29%, davant d'un 6,5% als països de l'Eurozona.

Actualment, el conflicte bèl·lic a Ucraïna té conseqüències econòmiques derivades de la dependència energètica de l'exterior i del disseny dels mercats d'electricitat, a més dels problemes de proveïment de certes matèries primeres i d'altres béns. Malgrat això, Espanya és menys vulnerable a les sancions i contrasancions imposades per la UE i per Rússia en matèria de subministrament de gas, i pot garantir-hi, en millor mesura, l'accés a una energia assequible, fiable, sostenible i moderna.

L'evolució de l'aportació dels diversos sectors productius al PIB des del 2015 mostra un augment del pes de l'agricultura, la ramaderia i la pesca el 2020 que, el 2021, segons l'avanç de les dades, torna a contreure. No obstant això, hi aporten gairebé del 3% al PIB nacional, el major pes en 15 anys, i constitueixen una activitat vertebradora del territori que va resultar clau per assegurar el proveïment d'aliments durant la pandèmia de la COVID-19. D'altra banda, el pes del sector de les TIC, dels sectors de serveis d'alt valor afegit i dels serveis públics sanitaris, educatius i socials van igualment guanyant pes en l'economia espanyola.

Amb això, des de la crisi sanitària de la COVID-19 i la crisi energètica actual, Espanya, progressivament, està millorant la producció i el consum eficients dels recursos naturals, de manera que està desvinculant el creixement econòmic de la degradació del medi ambient i accelerant la transformació del nostre model productiu cap a un més sostenible.

Hi destaca igualment la generació d'ocupació que, després de la crisi de la pandèmia de 2020, mostra creixements interanuals superiors al 4% el 2021, i és el sector serveis el que més llocs de treball ofereix al nostre país, amb 15.563.700 persones ocupades al segon trimestre del 2022. Si bé la productivitat va caure dràsticament per la crisi sanitària un 7% el 2020, ja al 2021 s'aprecia un canvi de tendència amb una reducció anual de solament un 1,414%. No obstant això, estem molt darrere de la mitjana europea en productivitat real, i encara ens situem a la cua comunitària en despesa en R+D.

La política acceleradora "un nou model econòmic i productiu verd, digital i just" té com a principal objectiu transformar el nostre model productiu per aconseguir un creixement sostenible respectant els límits mediambientals i apostant per la promoció, l'enfortiment i la transformació digital dels nostres agents econòmics que permetin la diversificació i l'eficiència de la matriu productiva.

Un dels principals avenços al respecte ha estat l'Estratègia a llarg termini per a una economia espanyola moderna, competitiva i climàticament neutra el 2050, la qual pretén reduir el consum d'energia primària en un 40% gràcies a les polítiques d'eficiència energètica, als canvis d'hàbits i a l'economia circular, que redun-

da en una reducció de més del 30% en el consum d'energia final. De manera complementària, s'ha aprovat l'Estratègia espanyola d'economia circular, Espanya Circular 2030, que estableix per al sistema objectius productius de reducció de consum i de generació de residus. La materialització està recollida a través del Pla d'acció d'economia circular (PAEC) 2021-2023, amb 116 mesures, 87 de les quals ja estan finalitzades o en procés d'execució.

En l'àmbit digital, la guia estratègica fonamental en el conjunt de l'economia és l'agenda Espanya Digital 2026, complementada a través de l'Estratègia nacional d'intel·ligència artificial, dirigida a integrar la intel·ligència artificial (IA) en les cadenes de valor del teixit productiu, i del Pla nacional de competències digitals per aconseguir la capacitat digital de la ciutadania i lluitar contra la bretxa digital de gènere a través d'acions de formació.

En matèria d'economia social, hi destaca l'Estratègia espanyola de foment de l'economia social 2017-2020, o la progressiva ampliació subjectiva en la implementació de la Llei 11/2018, de 28 de desembre, en matèria d'informació no financera i diversitat i que ja s'aplica des de l'any 2021, no només a les empreses de més de 500 empleats, sinó també a aquelles amb més de 250 empleats en el tancament d'exercici i que siguin considerades d'interès públic, o bé que, en compliment del requisit de total d'empleats, el total de les partides de l'actiu sigui superior a 20 milions d'euros, o l'import net de la xifra anual de negocis superi els 40 milions d'euros.

A més, també s'hi ha adoptat l'estratègia Espanya Nació Emprenedora, presentada al febrer de 2021 com a peça clau per a la transformació econòmica i social del nostre país i per a vertebració de l'aposta del Govern per posicionar Espanya com a país de referència en emprenedoria i innovació en un horitzó temporal de deu anys.

Considerant la rellevància de les PYMES en el model productiu espanyol, una altra bateria de mesures ha tendit a donar suport a aquest sector en la transició cap a una economia verda, digital i inclusiva. Així, hi destaca el Pla de digitalització de PIMES 2021-2025, el Fons tecnològic d'ajudes a les PIMES del sector comercial minorista o el Marc estratègic en política de PIME 2030 (MEPP 2030) com a estratègia d'àmbit nacional que abasta el conjunt de polítiques i d'instruments nacionals i europeus que impulsen el desenvolupament i la competitivitat de les petites i mitjanes empreses espanyoles.

Pel que fa concretament als sectors productius, al sector primari, s'ha elaborat el Pla estratègic de la PAC (PEPAC) per a Espanya 2023-2027 i el Projecte de Llei per la qual es regulen el sistema de gestió de la política agrícola comuna i altres matèries connexes. Les dues mesures constitueixen una reforma per comptar amb una PAC més justa, més social i més mediambiental, amb una millor redistribució de les ajudes per impulsar l'agricultura familiar i professional, i orientada a les línies estratègiques marcades per la Unió Europea en la matèria. De la mateixa manera, el Projecte de Llei de pesca sostenible i investigació pesquera incorpora com a eix transversal la sostenibilitat, en una triple perspectiva: conservació dels recursos pesquers, activitat econòmica i ocupació, i cohesió social de les zones costaneres. A aquestes mesures s'afegeix la reforma normativa introduïda per la Llei 16/2021, de 14 de desembre, per la qual es modifica la Llei 12/2013, de 2 d'agost, de mesures per millorar el funcionament de la cadena alimentària, la qual cerca reduir el desequilibri en les relacions comercials entre els diversos operadors de la cadena de valor i dins del marc d'una competència justa que redundi en benefici no només del sector, sinó també dels consumidors.

En l'eix digital, hi destaca l'Estratègia de digitalització del sector agroalimentari i forestal, i del medi rural.

També, en relació amb la tecnologia, i dins del marc del sector secundari, s'ha aprovat l'estratègia d'Indústria Connectada 4.0, dirigida a articular mesures que permetin que el teixit industrial espanyol es beneficiï de l'ús intensiu de les tecnologies de la informació i de les comunicacions per a la incorporació en els processos productius de polítiques d'R+D+i o de tecnologies 4.0 i d'intel·ligència artificial.

En relació als serveis, hi destaca el Pla de modernització i competitivitat del sector turístic (PMCT), que desplega cinc àmbits d'actuació estratègics relatius a la sostenibilitat, el desenvolupament del producte i la modernització de l'ecosistema turístic, l'impuls de la digitalització i de la intel·ligència turística, les estratègies de resiliència turística per territoris extrapeninsulars, i el foment de la desestacionalització. Dins d'aquest marc s'estan desenvolupant els Plans de sostenibilitat turística en destinacions 2021, alineats amb l'Estratègia de turisme sostenible Espanya 2030.

Finalment, en relació a l'àmbit de la ciència i de la formació, convé assenyalar-hi l'adopció del Pacte per la ciència i la innovació, que ja ha estat subscrit per prop de 90 entitats per a l'increment progressiu de la inversió pública en ciència i innovació, així com el 1er Pla estratègic de formació professional 2019-2022 del sistema educatiu, complementat amb el Pla de modernització de la formació professional i amb l'adopció de la Llei orgànica 3/2022, de 31 de març, d'ordenació i integració de la formació professional que pretén una transformació global del sistema de formació professional que sigui la porta a una ocupació de qualitat per als joves.

Les comunitats i ciutats autònomes també estan implementant actuacions que han permès avenços notables en el marc d'aquesta política acceleradora 4. Així, hi destaca la posada en marxa de plans, de pactes i d'estratègies orientats cap a la modernització i digitalització de projectes empresarials, sobretot en pel que fa a les PIMES, el foment de l'economia social, la millora en la sostenibilitat del sector agroalimentari, l'impuls al desenvolupament turístic sostenible, sobretot en aquelles regions en les quals el turisme és principal motor econòmic, així com iniciatives per promocionar el desenvolupament científic i tecnològic dels sectors productius. En l'esfera local, hi destaquen els plans de modernització de mercats municipals, el foment de la recollida separada de residus o l'impuls a la ramaderia extensiva, entre d'altres. Així mateix, s'hi han desplegat ajudes a projectes d'economia social i l'emprenedoria, així com iniciatives per a la formació als emprenedors, a través, per exemple, dels agents de desenvolupament local, i per a la potenciació de la digitalització i del comerç electrònic.

Repte País 5

POSAR FI A LA PRECARIETAT LABORAL.

La realitat laboral que s'ha consolidat progressivament a Espanya ha resultat en un mercat laboral discriminatori on prolifera l'ocupació atípica que s'allunya de l'estàndard (negociació col·lectiva, protecció i estabilitat del treballador) i que es caracteritza per la temporalitat en els contractes, l'eventualitat i la parcialitat de la jornada laboral.

La taxa d'atur espanyola dobla la taxa europea, tot i que és ressenyable que, en els últims anys, se n'observa una reducció apreciable, des d'un 22,2% a un 15,6%. En l'anàlisi desagregada de l'atur s'ha d'atendre a eixos, com ara el territorial, i a variables, com ara el sexe, l'edat, el nivell educatiu i la nacionalitat. A més, la crisi sanitària va suposar una gran destrucció d'ocupació del primer període de confinament, si bé la utilització dels ERTO ha resultat, a la llum de les dades, un mecanisme de flexibilitat interna òptim per evitar la destrucció d'ocupació.

Pel que fa a la xifra d'atur de llarga durada, en termes absoluts, s'ha minorat a Espanya tant en homes com en dones en els últims anys, però, novament, ha d'analitzar-se en clau d'edat, de sexe o de nivell d'estudis.

Els darrers anys també han evidenciat millores i una tendència baixista a la temporalitat i parcialitat del mercat laboral. Malgrat això, la temporalitat a Espanya presenta nivells alts respecte dels nivells de l'entorn europeu de referència, superior en, com a mínim, 10 punts. Això es deu a la importància d'activitats estacionals i de la utilització (en moltes ocasions, abusiva) de la contractació temporal que, a més, és un fenomen clarament feminitzat.

Les bones dades que s'han obtingut en les últimes anualitats conviuen, per tant, amb un mercat laboral que ha presentat històricament dos dèficits estructurals: les taxes elevades d'ocupació temporal i d'ocupació parcial involuntària. Així, dins del mercat laboral espanyol poden reconèixer-se amb facilitat una sèrie de perfils precaritzats que acaben coincidint amb el col·lectiu de dones, en particular, el col·lectiu de dones que estan al capdavant de llars monoparentals, els joves i els immigrants.

Això ha fet que els condicionants laborals siguin fonamentals per comprendre'n d'altres relatius a la qualitat i al benestar social, com evidència el repunt tant en la taxa de risc de pobresa com en la de llars amb baixa intensitat laboral que ens retorna a nivells de 2016.

La política acceleradora 5 centrada en "qualitat i estabilitat en l'ocupació" té com a prioritat abordar els desequilibris estructurals que el mercat laboral espanyol arrossega des de fa dècades, de manera que es busca tant generar ocupació de qualitat com garantir estabilitat a la feina. Hi destaca, en primer lloc, l'aprovació del Reial decret llei 32/2021, de 28 de desembre, de mesures urgents per a la reforma laboral, la garantia de l'estabilitat en l'ocupació i la transformació del mercat de treball, dirigida a reduir l'ocupació temporal i garantir l'estabilitat, dotar de continuïtat a la figura dels expedients temporals de regulació d'ocupació (ERTO) i afermar-ne la negociació col·lectiva. Un dels aspectes més destacables de la reforma normativa ha estat el disseny de nous tipus de contractes perquè l'indefinit sigui la regla general i el temporal tingui un origen exclusivament causal.

Un altre element clau per posar fi a la precarietat laboral és assegurar la qualitat en l'ocupació, entesa des de la perspectiva de la retribució justa. Això ha tingut la millor expressió en la decisió, adoptada en el si del diàleg social, d'elevat el salari mínim interprofesional (SMI), la quantia del qual s'ha vist incrementada un 36% des de l'any 2018, des de 735,9 € fins a 1.000 € el 2022.

D'altra banda, un altre dels avenços en aquest repte de país ha tingut a veure amb incorporar al dret laboral les noves formes d'ocupació sorgides com a resultat del desenvolupament de l'economia digital. En aquest

sentit, hi destaca el Reial de 9/2021, de 11 de maig, pel qu modifica l'Estatut dels treballadors, per garantir els drets laborals de les persones dedicades al repartiment en l'àmbit de plataformes digitals, així com el Reial decret llei 28/2020, de 22 de setembre, de treball a distància.

Un altre dels eixos d'avenç ha estat la modernització de les polítiques actives d'ocupació. Referent a això, hi destaca l'aprovació de l'Estratègia de suport actiu a l'ocupació 2021-2024, el Pla de garantia juvenil plus 2021-2027 de treball digne per a les persones joves o el Projecte de llei d'ocupació, el qual constitueix una norma marc per garantir a les persones treballadores una cartera de serveis, que inclouen eines més eficaces per millorar-ne l'c

Finalment, en l'àmbit específic i de l'economia social, hi dest

l'Estratègia nacional d'impuls del treball autònom 2021-2027 (EN-DITA) o la reactivació del Consell per al foment de l'economia social, el qual ha estat clau en el disseny del Projecte estratègic per a la recuperació i transformació econòmica (PERTE) de l'economia social i de les cures.

D'altra banda, les comunitats i ciutats autònomes han aconseguit avenços notables en el marc d'aquesta política acceleradora a través de plans i d'estratègies centrades fonamentalment en el reforç de la formació professional, així com en la millora de l'ocupabilitat dels col·lectius més vulnerables, sobretot dels joves a través de Garantia Juvenil. Així mateix, s'hi han desenvolupat iniciatives d'impuls a l'economia social i de modernització dels serveis públics d'ocupació.

En el pla local, hi destaca la creació d'agències municipals de col·locació i el desenvolupament de programes específics per informar i orientar laboralment el col·lectiu de persones desocupades, així com la posada en marxa d'activitats amb itineraris i programes de formació a diversos col·lectius, especialment destinats als més vulnerables, alhora que s'hi han creat programes d'orientació professional i d'acompanyament a la inserció.

En relació amb les mesures i els avenços en l'àmbit laboral, i atenent el vincle amb la protecció social, també es destaca en aquest punt en l'informe de progrés l'adopció del Reial decret llei 6/2022, de 29 de març, pel qual s'adopten mesures urgents en el marc del Pla nacional de resposta a les conseqüències econòmiques i socials de la guerra a Ucraïna i del Reial decret llei 11/2022, de 25 de juny, pel qual s'adopten i es prorroguen mesures determinades per respondre a les conseqüències econòmiques i socials de la guerra a Ucraïna, per fer front a situacions de vulnerabilitat social i econòmica, i per a la recuperació econòmica i social de l'illa de La Palma, les mesures contribueixen de forma nítida a les polítiques acceleradores anteriorment descrites i, molt particularment, a la protecció social d'aquelles famílies i de col·lectius especialment situació de precarietat laboral enfront de les actuals tensions inflacionistes de l'economia.

Repte País 6

REVERTIR LA CRISI DELS SERVEIS PÚBLICS.

La inversió en política social constitueix un element crucial en el desenvolupament dels serveis públics del segle XXI com a garants d'uns drets mínims per a tota la població i d'una igualtat en les condicions de partida de tothom.

La inversió pública en protecció social a Espanya com a percentatge de despesa en relació amb el PIB se situa en la mitjana de la UE i lleugerament per sota de la de la zona euro, i en destaca especialment l'enorme pes de les prestacions per atur.

En relació a sectors de protecció social específics, la despesa pública de les pensions de vellesa en relació amb el PIB va arribar, l'any 2020, a Espanya, al 10,9%, alhora que hi ha hagut una progressiva evolució i un augment de persones beneficiades de prestació en el Sistema per a l'autonomia i atenció a la dependència (SAAD).

Pel que fa a la sanitat, si bé hi havia hagut un descens de la despesa a partir de la crisi financera de 2008, l'any 2020 hi ha hagut un increment significatiu tant en milions d'euros com en el percentatge de PIB, de manera que se situa en el 7,6%, per sota, però, de la mitjana europea (8,2%). Aquest increment pot explicar-se, almenys parcialment, per la necessitat de donar resposta a la crisi ocasionada per la COVID-19. Finalment, pel que fa a l'educació, la tendència en l'últim any ha estat creixent pel que fa a la despesa pública com a percentatge del PIB, xifra que se situa actualment en el 4,91%, tot i que per sota encara del 5% que marca la mitjana europea.

La política acceleradora 6 "Uns serveis públics reforçats per a un Estat del benestar democràtic i resilient" té com a objectiu l'aprofundiment i la consolidació de l'Estat del benestar mitjançant uns serveis públics inclusius i de qualitat que garanteixin no deixar ningú enrere.

Així, en matèria de dependència, cal destacar-hi que la irrupció de la COVID 19 va evidenciar la desinversió que s'havia vingut generant des de les retallades pressupostàries iniciats l'any 2012, que va posar de manifest les mancances de l'actual model residencial i d'atenció a la dependència. En aquest sentit, essent una de les prioritats de l'Estratègia de desenvolupament sostenible la millora del SAAD, un dels principals avenços ha tingut a veure amb el desenvolupament del Pla de xoc per a la dependència 2021, el qual ha suposat un increment del finançament del SAAD per part de l'Administració General de l'Estat de 1.200 milions d'euros en els exercicis 2021 i 2022. Així, la Llei 22/2021, de 28 de desembre, de pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2022 incrementa les quanties associades al nivell mínim de protecció, una tendència que se suma a l'augment del 20,16% que van materialitzar els pressupostos generals de l'Estat per a l'any 2021.

Un altre dels pilars de l'Estat del benestar que ha mostrat, encara més si és possible, la importància que té en el context de la pandèmia global, és el Sistema Nacional de Salut (SNS). En aquest sentit, un dels avenços principals ha tingut a veure amb el desenvolupament del Marc estratègic d'atenció primària del Sistema Nacional de Salut de 2019, de manera que s'ha aprovat el Pla d'acció d'atenció primària i comunitària 2022-2023 en el marc del Pla de recuperació, transformació i resiliència. Igualment, es troba en tramitació parlamentària el Projecte de Llei pel qual es modifiquen diverses normes per consolidar l'equitat, la universalitat i la cohesió del Sistema Nacional de Salut, el qual té com a finalitat l'adaptació del SNS als reptes actuals amb l'objectiu de seguir ampliant drets, impossibilitant la introducció de nous copagaments, i assegurant la participació de les i els pacients, de les persones amb discapacitat i de les i els professionals de la sanitat. Un tercer compromís avançat correspon a l'àmbit de la salut mental a través de l'aprovació de l'Estratègia de salut mental del Sistema Nacional de Salut 2022-2026, i s'ha dissenyat, referent a això, el Pla d'acció de salut mental 2022-2024, en el qual destaca la posada en marxa de la Línia 024, un telèfon d'ajuda i atenció a la conducta suïcida de caràcter gratuït, anònim i confidencial. Hi destaca, finalment, l'aprovació del Projecte

estratègic per a la recuperació i transformació econòmica (PERTE) per a la salut d'avantguarda, concebut com un instrument de col·laboració públic-privada centrat en la transformació del sector sanitari a través de la ciència i la innovació.

El dret a l'educació constitueix un altre dels pilars de l'Estat del benestar i un objectiu *per se* de l'Agenda 2030. D'entre els compromisos adquirits en aquesta política acceleradora, hi destaca el desenvolupament de la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig (LOMLOE). En el marc de l'educació infantil, els esforços s'orienten cap a l'extensió del primer cicle d'educació infantil amb una oferta pública suficient amb equitat i qualitat que en garanteixi el caràcter educatiu. Per aquest motiu, s'ha previst un important esforç pressupostari a través dels fons del Mecanisme de Recuperació i Resiliència. Així mateix, en l'àmbit digital, la LOMLOE inclou l'atenció al desenvolupament de la competència digital dels estudiants de totes les etapes. Per a això, hi destaca el desenvolupament del programa Educa en digital que preveu la dotació de dispositius, recursos educatius digitals, l'adequació de les competències digitals dels docents i les accions que comportin l'aplicació de la intel·ligència artificial a l'educació personalitzada. Finalment, en el marc de l'educació universitària, hi destaca el Projecte de Llei orgànica del sistema universitari, que respon a la necessitat d'adaptar i actualitzar l'actual règim jurídic per tal d'impulsar una universitat de qualitat, accessible, equitativa i internacionalitzada, que produeixi coneixement al servei de la societat i que contribueixi al desenvolupament sostenible.

Un últim pilar fonamental de l'Estat del benestar el constitueix el sistema de pensions, i el compromís de l'Estratègia de desenvolupament sostenible esdevé el manteniment, la millora i l'adaptació del sistema públic de pensions d'acord amb les recomanacions de l'informe d'avaluació i reforma del Pacte de Toledo. En aquesta línia, hi destaca l'aprovació de la Llei 21/2021, de 28 de desembre, de garantia del poder adquisitiu de les pensions i d'altres mesures de reforç de la sostenibilitat financera i social del sistema públic de pensions, que ha recuperat la garantia del poder adquisitiu de les pensions a través de l'actualització en funció de la inflació. Així mateix, estableix un nou mecanisme d'equitat intergeneracional que substitueix l'anterior factor de sostenibilitat, destinat a reforçar la sostenibilitat del sistema de pensions, i incorpora mesures dirigides a apropar voluntàriament l'edat efectiva a l'edat ordinària de jubilació.

Amb caràcter complementari al reforç dels serveis públics vinculats amb els quatre pilars de l'Estat del benestar, aquesta política acceleradora compromet actuacions relatives al deure de protecció de les administracions públiques enfront de la vulneració de drets i les discriminacions que experimenten, particularment, col·lectius determinats. Així, hi destaca l'aprovació de la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i a l'adolescència enfront de la violència (LOPIVI), així com l'aprovació del Reial decret 220/2022, de 29 de març, pel qual es regula el sistema d'acollida en matèria de protecció internacional o l'adopció del 2n Pla d'Acció de Il·l-

ta contra els delictes d'odi 2022-2024, enfortint un marc integral legislatiu i polític que els erradiqui i que garanteixi la protecció dels drets i de les llibertats de totes les persones.

Finalment, en el marc de millora de l'accessibilitat a les administracions públiques per part del conjunt de la ciutadania a través de l'impuls de processos de digitalització i de la millora dels procediments administratius, s'hi ha desenvolupat el Pla de digitalització de les administracions públiques 2021-2025, de manera que s'han posat en marxa projectes estratègics en els àmbits de sanitat, de justícia, d'ocupació o de seguretat social, entre d'altres, així com el Pla nacional de competències digitals i el 4t Pla de govern obert d'Espanya 2020-2024, el qual busca reforçar la transparència i la rendició de comptes, millorar la participació i establir sistemes d'integritat pública.

Per part de les comunitats i ciutats autònomes, les mesures i els avenços principals en aquesta política acceleradora 6 es relacionen amb l'adopció de plans i d'estratègies en matèria d'atenció socioeducativa a col·lectius vulnerables, així com en la millora de la gestió en l'atenció residencial i domiciliària a persones en situació de dependència i en la modernització i millora dels programes de salut pública. Igualment, s'hi han impulsat nous projectes normatius de serveis socials adaptats a la realitat social actual i s'hi han promogut plans en matèria de govern obert i digitalització dels serveis públics.

Des de les entitats locals també s'han promogut mesures que han permès avenços destacables en el marc de la protecció social. Així, hi destaquen programes d'ajuda a domicili i diversos serveis d'ajuda a la llar, així com d'informació, orientació i atenció a persones grans o amb dependència. Alhora, s'hi estan construint residències per a persones amb diversitat funcional i s'hi han dut a terme actuacions de millores d'accessibilitat. En matèria educativa, s'hi han desenvolupat programes d'impuls a l'alfabetització digital, així com de bonificacions en la quota de les escoles infantils municipals i per a les famílies més desfavorides i en risc d'exclusió social. Finalment, s'hi han desenvolupat projectes de prevenció i participació socioeducatius de suport a menors i de prevenció i tractament de casos de possible violència infantil i adolescent.

Repte País 7

POSAR FI A LA INJUSTÍCIA GLOBAL I A LES AMENACES ALS DRETS HUMANS, ALS PRINCIPIS DEMOCRÀTICS I A LA SOSTENIBILITAT DEL PLANETA.

Com assenyalen els últims informes de Nacions Unides, l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible està en greu perill a causa de les múltiples crisis que estem vivint en els últims anys. La pandèmia de la COVID-19, el canvi climàtic i l'augment dels conflictes en l'últim any, especialment, el conflicte d'Ucraïna, han provocat, al seu torn, un conjunt de crisi en cascada en els àmbits econòmics, energètics, alimentaris i de nutrició, de la salut, de la pau i de la seguretat, entre d'altres. Tot això s'està produint en un context de retrocés democràtic que ha suposat, de la mateixa manera, un retrocés en la garantia i protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

Així, el 2020, el primer any de la pandèmia de COVID-19, l'economia mundial es va contraure prop d'un 3%, i la pobresa mundial va augmentar per primera vegada en una generació. Així mateix, l'augment del preu dels aliments va afectar el 47% dels països, i va generar un veritable repte en matèria de seguretat alimentària. D'altra banda, els sistemes de salut global s'han vist sobrepassats i continuem en una situació d'emergència climàtica existencial, ja que les dades ens col·loquen en el camí d'un augment de la temperatura global de 2,7°C per a la fi de segle, molt per sobre de l'estimat en l'Acord de París.

Aquestes múltiples crisis han impactat de manera desigual a diversos països, i han tingut un efecte més gran en el grup de països en vies de desen-

lupament, les economies dels quals estaven més afeblides i els sistemes de protecció social no estaven prou preparats per fer front als complexos reptes que s'hi han plantejat.

Amb tot, la política acceleradora 7 "Lideratge internacional per a una globalització justa, sostenible, igualitària, democràtica i basada en els drets humans" busca impulsar una política de desenvolupament global basada en la coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible. En aquest sentit, la política de cooperació s'articula com a instrument catalitzador per a la mobilització d'esforços i de recursos per tal d'abordar els desafiaments globals.

Per tot això, en primer lloc, gran part dels avenços duts a terme en aquesta política acceleradora tenen a veure amb la participació del nostre país en la governança multilateral, en la qual destaca la posició d'Espanya al Fòrum polític d'alt nivell per al desenvolupament sostenible o en la seva posició com a segon major contribuent del món al fons conjunt ODS. A més, l'enfocament de drets humans se situa en el centre d'aquest eix, i hi destaca, per exemple, el desplegament, des d'agost de 2021, d'una ambiciosa campanya de donació de vacunes amb més de 55 milions de dosis donades fins a l'abril de 2022, i això situa Espanya com el setè major donant a nivell mundial.

A més del multilateralisme, un altre dels principals avenços en aquest repte de país té a veure amb el reforç del sistema de cooperació espanyol. En aquest sentit, hi destaca la nova Llei de cooperació per al desenvolupament sostenible i la solidaritat global, en tramitació parlamentària, que busca la dotació de major volum de recursos i el reforç de les capacitats estratègiques i operatives de la cooperació per generar un entorn favorable a la contribució efectiva dels diversos actors en tots els nivells, de manera que es reforma l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID) i s'alinea plenament aquesta política de cooperació amb l'Agenda 2030. Pel que fa als recursos, la nova norma persegueix l'increment de l'esforç en matèria d'ajuda oficial al desenvolupament fins al 0,5% de la renda nacional bruta el 2023 i el 0,7% el 2030, així com la reforma del FONPRODE per a l'impuls a la cooperació financera i, amb això, al paper del sector privat en la cooperació.

Igualment, en la prioritat relativa a l'adopció d'un marc normatiu sobre diligència deguda, cal destacar-hi que, actualment, es troba en fase de tramitació el nou Avantprojecte de Llei de protecció dels drets humans, de la sostenibilitat i de la diligència deguda a les activitats empresarials, que busca regular les obligacions de les empreses espanyoles, o amb activitat a Espanya, en matèria de respecte de la normativa interna i internacional sobre drets humans i ambientals, de manera que s'estableixen mesures per garantir, si escau, el dret de les víctimes a l'accés a la justícia i a la deguda reparació.

En sectors més específics de la cooperació, hi destaquen avenços relatius al reforç de l'educació per al desenvolupament sostenible i la ciutadania global, o la participació espanyola en diverses iniciatives europees i internacionals en la promoció d'àrees com ara la transició ecològica, la salut o la transformació digital.

Finalment, aquesta política acceleradora inclou, com a prioritat d'actuació, el desenvolupament dels compromisos del Pacte mundial per a una migració segura, ordenada i regular en la governança migratòria. En aquest sentit, s'ha mantingut un diàleg sostingut tant amb la xarxa de Nacions Unides de migracions a Espanya com amb la societat civil en aplicació de l'enfocament *whole-of-society*, alhora que els àmbits de les migracions i del desenvolupament s'han considerat com a prioritaris per a la cooperació espanyola.

Les línies d'actuació principals i, per tant, els avenços que han dut a terme les comunitats autònomes en aquesta política acceleradora tenen relació, fonamentalment, amb el reforç i l'impuls a les respectives polítiques de cooperació per al desenvolupament. En aquest sentit, es pot destacar-hi la posada en marxa d'ajudes en matèria de cooperació a ONGDs, universitats i altres organismes d'acció humanitària, així com l'adopció de plans, d'estratègies i de protocols de cooperació i de coordinació d'emergències i d'acció humanitària. Així mateix, hi destaca la implementació de programes d'atenció a persones desplaçades i refugiats en els respectius territoris i l'organització i difusió d'accions de sensibilització cap a la ciutadania en matèria de drets humans.

Per part de les entitats locals, els avenços tenen a veure amb les convocatòries de subvencions a ONGDs i a la redacció de bases per a les ajudes de cooperació per part de les autoritats municipals. A més, s'hi han creat línies d'ajuda humanitària d'emergència i de post-emergència i d'accés a serveis de població desplaçada. I s'hi han desenvolupat programes d'acollida i d'atenció a persones sol·licitants i beneficiàries de protecció internacional o temporal. Finalment, igual que en el pla autonòmic, els municipis també han dut a terme accions de conscienciació ciutadana sobre els principis i valors de l'educació per al desenvolupament.

Repte País 8

REVITALITZAR EL NOSTRE MEDI RURAL I AFRONTAR EL REpte DEMOGRÀFIC.

El diagnòstic derivat d'aquest repte país enllaça directament amb el context d'àmplia descentralització en el qual s'emmarca Espanya, derivat del model territorial emanat de la Constitució de 1978, en què els territoris desenvolupen models productius diferents i disposen de diversos models de protecció social. Això implica no només moviments migratoris entre comunitats autònomes i províncies, sinó també dins d'aquestes, sempre de territoris menys dinàmics a altres zones més atractives econòmicament.

Tota aquesta complexitat reflectida en l'àmbit territorial fa obsoleta la diferenciació entre l'àmbit urbà i el rural. D'una banda, les ciutats han esdevingut regions metropolitanes o àrees periurbanes. Alhora, les àrees rurals han diversificat les activitats econòmiques, i han establert noves relacions amb nuclis urbans gràcies a les cada vegada més eficients xarxes de comunicació terrestres i virtuals. Aquests canvis en l'espai succeeixen sobre els demogràfics relatius a l'envelliment de la població i l'estancament vegetatiu, i se sumen a un procés de despoblament progressiu de territoris determinats enfront d'altres.

Els avenços relatius a aquest repte país es vinculen amb una sèrie de fenòmens evidents. En primer lloc, el lloc de residència condiona la possibilitat de caure en situacions de pobresa, de vulnerabilitat i/o d'exclusió social. Així, bona part de les zones amb baixa densitat de població pateixen un debilitament del teixit productiu, així com una progressiva pèrdua dels serveis socials bàsics, com ara el transport públic, l'educació i la salut de qualitat. En segon lloc, assistim a un acusat despoblament territorial: els municipis rurals de mida petita (menys de 5.000 habitants) constitueixen la gran majoria de municipis rurals (78%), s'estenen sobre el 70% del territori nacional i contenen, però, menys del 10% de la població. En tercer lloc, Espanya posseeix un progressiu envelliment de població, ja que el nostre índex d'envelliment té una de les taxes més altes del món: una de cada cinc persones en el nostre país té més de 65 anys i, pel que fa a les zones rurals, una de cada quatre. Finalment, hi ha una clara masculinització del medi rural, causat per l'emigració permanent de la població més jove i majoritàriament femenina d'aquestes àrees cap a les urbanes, a les quals hi ha més oportunitats per construir i consolidar projectes de vida duradors.

Per tot això, la política acceleradora 8 "Cohesió social i territorial. Un mitjà rural amb drets i oportunitats iguals" té com a prioritat abordar el repte demogràfic entenent-lo com un desafiament transversal que es troba vinculat a fenòmens com ara la despoblació, l'envelliment, la dispersió territorial o la bretxa pel que fa a oportunitats socioeconòmiques entre les àrees urbanes i rurals.

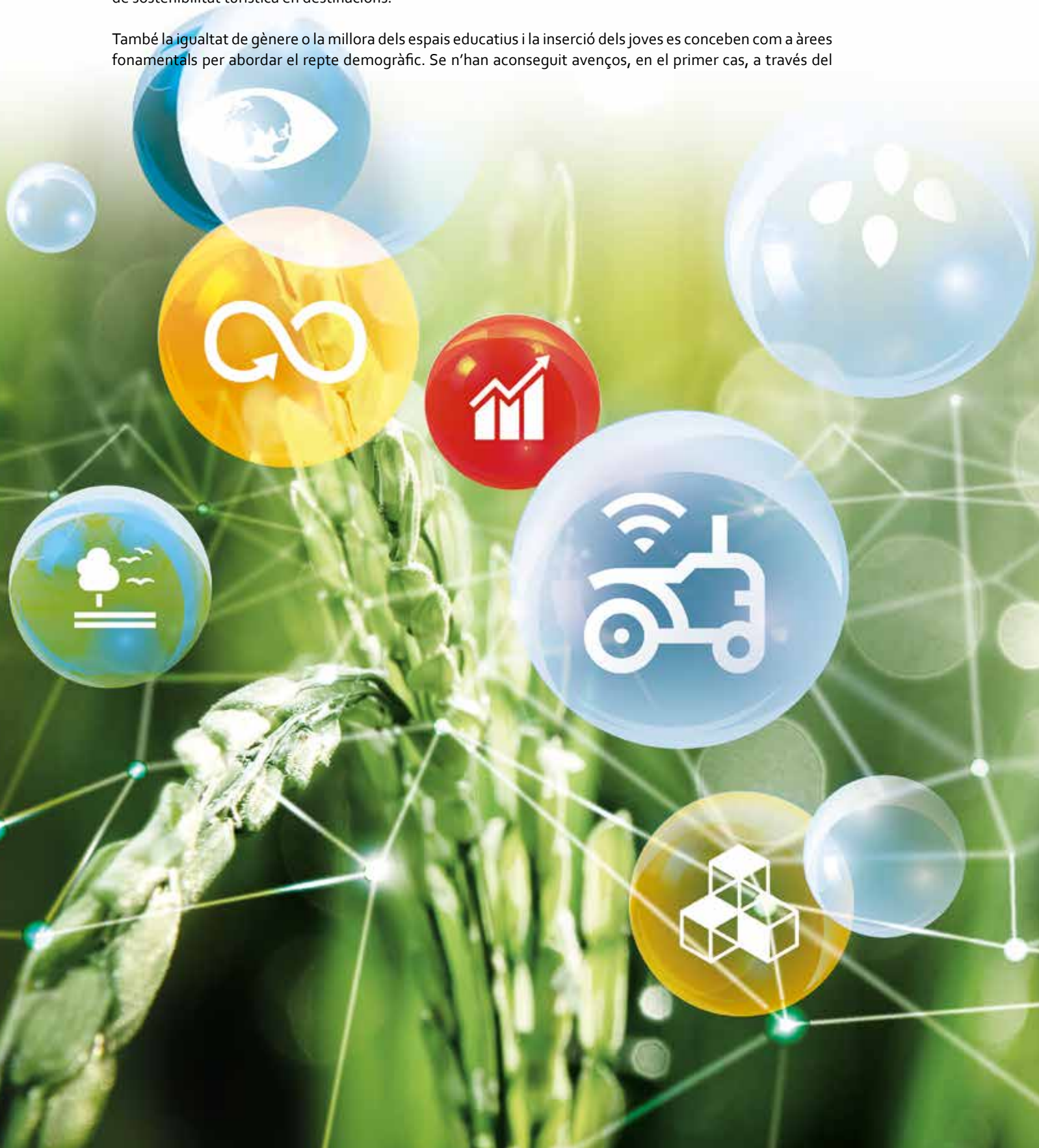
En aquest marc, hi destaca l'adopció, al març de 2021, per part de la Comissió Delegada del Govern per al repte demogràfic del Pla de mesures davant del repte demogràfic, compost de 130 mesures alineades amb l'anterior Estratègia nacional enfront del repte demogràfic, de les quals, un 90% ja es troben en procés d'implementació. Així, el conjunt de mesures que han permès avançar en aquesta política acceleradora s'estructura al voltant dels quatre grans vectors sobre els quals s'articula aquest pla de mesures, és a dir, connectivitat digital i mobilitat rural; consolidació de la prestació de serveis essencials; diversificació de l'activitat econòmica i creació d'ocupació; i promoció de la transformació urbana.

Pel que fa a l'eix verd de transició ecològica, hi destaquen els programes d'ajudes adreçats a municipis de repte demogràfic per promoure iniciatives d'alineament amb la transició ecològica, com ara el Programa DUS 5000 o el PREE 5000 en matèria d'energia neta. Pel que fa a l'impuls digital i la mobilitat, cal assenyalar el Pla per a la connectivitat i les infraestructures digitals de la societat, de l'economia i dels territoris, que seguirà ampliant la cobertura de banda ampla d'alta velocitat, així com el desenvolupament del 2n Pla d'acció de l'estratègia de digitalització del sector agroalimentari i del medi rural, o l'Estratègia de mobilitat segura,

sostenible i connectada del Govern, la qual contempla l'articulació de la Taula de Mobilitat Rural constituïda el darrer mes de febrer.

El desenvolupament i la innovació constitueixen un altre àmbit d'avenços destacables, dels quals es poden assenyalar sobre aquest tema el desplegament de la xarxa de centres d'innovació territorial o l'aprovació del programa d'ajudes per al finançament de projectes innovadors per a la transformació territorial i la lluita contra el despoblament. En connexió igualment amb el desenvolupament del medi rural, s'hi ha promogut el turisme sostenible en el seu potencial per a la diversificació econòmica dels municipis a través dels Plans de sostenibilitat turística en destinacions.

També la igualtat de gènere o la millora dels espais educatius i la inserció dels joves es conceben com a àrees fonamentals per abordar el repte demogràfic. Se n'han aconseguit avenços, en el primer cas, a través del

Pla estratègic d'Espanya per a la PAC 2023-2027 o l'actualització en 2021 del Diagnòstic d'igualtat de gènere en el medi rural i, en el segon cas, a través de programes de cooperació territorial (PCT) contemplats a la LOMLOE, el programa Escoles Connectades, Campus Rural o el relatiu a la digitalització del sistema educatiu.

Pel que fa a l'emprenedoria i l'impuls a l'activitat empresarial, cal destacar-hi les ajudes a mercats rurals sostenibles o el finançament i la convocatòria d'accions de formació en qualificació i requalificació de la població activa.

Finalment, pel que fa a l'eix sobre reforç de serveis públics i descentralització, s'hi ha impulsat la desconcentració d'infraestructures públiques a tot el territori, de manera que s'afavoreix l'efecte tractor de les institucions i dels serveis públics a les zones en declivi demogràfic. Cal citar-hi, per exemple, el Centre de Procés de Dades de la Seguretat Social a Sòria o els centres de la UNED a Ponferrada (Lleó) i Alcanyís (Terol).

En el cas de comunitats i ciutats autònomes, són diversos els avenços que poden esmentar-s'hi. Així, s'han desplegat subvencions per al foment de la regeneració i renovació urbana i rural, així com per impulsar l'emprenedoria i l'activitat econòmica a les zones rurals. De la mateixa manera, diverses regions han implantat un sistema de bonificacions i fiscalitat diferenciada en aquells territoris afectats per la despoblació, alhora que han desenvolupat plans i estratègies de desenvolupament rural i de turisme sostenible. Altres línies destacades d'actuació que permeten avançar en aquesta política acceleradora tenen a veure amb la implementació de plans d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes al medi rural o les mesures d'impuls i incentius al teletreball i la millora de la mobilitat per dinamitzar les zones més despoblades.

Finalment, des de les entitats locals, s'estan promovent iniciatives de desenvolupament social i econòmic per a la generació d'oportunitats al medi rural, que fomenten l'ocupació laboral o la reinserció de dones a través de programes i projectes específics. Així mateix, s'hi han impulsat plans de sostenibilitat turística i s'hi han promogut serveis d'assessorament a empreses i de facilitació de la iniciativa empresarial. En aquests eixos d'actuació, s'ha prestat especial atenció, donada la rellevància que té, al sector agroramader. D'altra banda, també s'hi han convocat ajudes econòmiques per al foment de la natalitat al món rural, com ara els *cheques bebé* i les ajudes als nous naixements, alhora que s'hi han ofert programes de conciliació de la vida familiar i laboral. Finalment, els avenços s'han orientat cap a la millora de les infraestructures, sobretot en l'àmbit digital, a través de la millora de cobertura d'accés a noves tecnologies i de la connectivitat de pedanies, així com mitjançant les ajudes *kit* digital o la generació d'espais de *coworking* i *networking* per a empreses, entre d'altres.

ALTRES ACTUACIONS TRANSFORMADORES

Sistema integral de coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible

La implementació de l'Agenda 2030 demanda polítiques transformadores a través de processos de caràcter multidimensional, la qual cosa condueix a repensar les estructures i els mecanismes tradicionals de política pública i a transcendir la lògica de compartiments estancs. En aquest sentit, l'ODS 17, meta 14, trasllada als governs les obligacions per incorporar la coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible (CPDS) com a principi que ha de guiar les polítiques públiques, i s'hi destaca, a aquest respecte, la recomanació del Consell sobre bones pràctiques institucionals per a la promoció de la coherència de polítiques al desenvolupament aprovada per l'OCDE l'any 2019.

Per això, l'Estratègia de desenvolupament sostenible contempla el compromís d'implementació gradual d'un sistema integral de coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible, i el disseny està sent impulsat per part de la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030 a través de l'anàlisi documental amb consultes amb representants dels tres òrgans de la governança per a l'Agenda 2030 -Comissió Delegada del Govern per a l'Agenda 2030, Conferència Sectorial per l'Agenda 2030 i Consell de Desenvolupament Sostenible, a través del seu GT sobre coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible, així com amb les aportacions d'altres òrgans de l'Administració General de l'Estat i de representants de la Comissió Mixta per a la Coordinació i Seguiment de l'Estratègia Espanyola per assolir els objectius de desenvolupament sostenible i d'organismes internacionals. El diagnòstic resultant va mostrar que es requereix reconfigurar els espais de participació i coordinació existents, dotar els empleats públics de competències i d'habilitats per incorporar la visió de la coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible i, finalment, la necessitat d'avançar en clau CPDS en les anàlisis d'impacte normatiu i de tècnica pressupostària.

Així mateix, l'adopció d'un Sistema integral de coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible ha d'acompanyar de mecanismes de coordinació entre sectors i nivells de govern per identificar i mitigar les divergències entre les prioritats i les polítiques sectorials, el que explica que, des de la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030, s'estigui treballant en la creació d'una divisió per a la coordinació i seguiment del sistema integral de coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible.

En un sentit analític, resulta fonamental incorporar-hi eines metodològiques que permetin detectar les incoherències entre les polítiques públiques, i se'n pot destacar, pel que fa a això, la importància de l'avaluació d'impacte regulador que ha de materialitzar-se, segons els últims treballs de la Comissió Europea i de l'OCDE, en una nova guia metodològica per a la MAIN que incorpori aspectes mediambientals, econòmics i socials, intergeneracionals i transnacionals, en consonància amb els principis generals de millora reguladora (*better regulation*). Hi destaca també la creació d'una divisió per al seguiment de l'aplicació de la normativa mediambiental destinada a assessorar tots els departaments sobre els efectes mediambientals dels diversos instruments de gestió del PRTR en el compliment del principi *do not significant harm* (DNSH) i en l'etiquetatge de contribució climàtica i ambiental de les inversions.

Finalment, també resulta essencial per avançar en la CPDS el reforçament de mecanismes de seguiment, de mesurament, d'avaluació i de rendició de comptes en les polítiques públiques, i hi destaquen, en aquest punt, el Projecte de Llei d'institucionalització de l'avaluació de polítiques públiques en l'Administració General de l'Estat, que pretén promoure una veritable cultura de l'avaluació.

Alineament pressupostari

L'alineament dels pressupostos públics amb els ODS constitueix un dels elements clau per orientar les polítiques públiques cap al desenvolupament sostenible en la triple dimensió social, mediambiental i econòmica, juntament amb la dimensió institucional. Així, derivat del mandat establert en el Pla d'acció de l'Agenda 2030 de 2018 d'acompanyar els Pressupostos Generals de l'Estat (PGE) amb un informe d'alineament dels objectius de desenvolupament sostenible, els Pressupostos Generals de l'Estat per a 2021 van ser els primers a incloure'l.

Per al 2023 es treballa en l'elaboració d'un nou informe d'alineament dels PGE que ponderi la contribució de les polítiques de despesa i dels programes pressupostaris a la consecució dels ODS a partir de millores metodològiques per incrementar-ne l'especificitat, la precisió i la transparència.

A més, des del punt de vista mediambiental i de gènere, hi destaca que el Pla de recuperació, transformació i resiliència ha incorporat com a novetat per als PGE per al 2023 un informe d'alineament amb la transició ecològica en la dimensió verda, alhora que el Pla estratègic per a la igualtat efectiva entre dones i homes 2022-2025 introdueix com a objectiu la "millora de les metodologies per integrar la perspectiva de gènere en els pressupostos públics".

Finalment, les comunitats autònomes i les entitats locals també han iniciat processos d'alineament pressupostari amb els ODS. En aquestes últimes, hi destaca la guia d'alineació pressupostària de l'Agenda 2030 en els pressupostos de les entitats locals, que es troba en fase de desenvolupament per part de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies.

Contractació i compra pública sostenible

L'ODS 12, en la meta 7, insta els governs a "promoure pràctiques d'adquisició pública que siguin sostenibles, de conformitat amb les polítiques i prioritats nacionals". Atenent-ne a la naturalesa horitzontal i l'enorme volum de recursos que mobilitzen, la contractació i la compra pública poden contribuir a la consecució d'objectius propis d'altres polítiques públiques com ara els socials i els laborals, els mediambientals, els de suport a les pimes, la innovació i el desenvolupament o la defensa de la competència.

Aquesta aproximació, que ja es recull al text de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic, ha estat clau per al desenvolupament del Pla de contractació pública ecològica 2018-2025, i del Pla d'impuls a la contractació socialment responsable, de 2019, que està previst que sigui tingut en compte en la futura Estratègia nacional de contractació pública.

Pel que fa als avenços introduïts al llarg de l'últim any, hi destaca la incorporació, en la Llei 7/2021, de mesures relacionades amb la contractació pública, com ara la inclusió en els plecs de contractació, quan té relació amb l'objecte del contracte, de criteris d'adjudicació vinculats amb la lluita contra el canvi climàtic i de prescripcions tècniques particulars que estableixin la necessària reducció d'emissions i de la petjada de carboni.

Així mateix, hi destaca la incorporació de l'economia circular en l'àmbit de la contractació centralitzada, objectiu materialitzat en l'Estratègia espanyola d'economia circular 2030, que ha suposat la inclusió de criteris de circularitat entre els criteris d'adjudicació qualitius, així com en les condicions tècniques i especials d'execució en els plecs de clàusules administratives particulars i de prescripcions tècniques dels contractes centralitzats i d'acords marc. En aquest sentit, finalment, la Direcció General de Racionalització i Centralització de la Contractació ve impulsant la cohesió social, la sostenibilitat mediambiental, l'adquisició i prestació de béns i serveis públics de qualitat i el foment de la participació de pimes en els contractes centralitzats posats en marxa.

GOVERNANÇA I AVENÇOS ESTRATÈGICS EN LA IMPLEMENTACIÓ DE L'AGENDA 2030 PER PART DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES

La implementació de l'Agenda 2030 constitueix un autèntic repte de governança que implica l'articulació dels diversos nivells territorials, així com la incorporació de la participació de diversos actors en les polítiques públiques. Per això, cal desenvolupar-hi mecanismes institucionals eficaços i incloents per abordar les interaccions de les polítiques entre sectors i per coordinar les accions entre els diversos nivells de govern.

Al nostre país, les administracions autonòmiques tenen un paper fonamental en l'aplicació de l'Agenda 2030 en tenir transferides un gran nombre de competències estretament vinculades amb l'assoliment. El compromís polític de les comunitats autònomes amb l'Agenda 2030 és evident, tal com ja va quedar re-

flectit en l'informe de progrés Reconstruir allò comú. L'Agenda 2030 a Espanya, elaborat el 2020, i tal com es constata també en aquest informe.

Planificació per aconseguir els objectius: estratègies i informes per a la rendició de comptes

La planificació estratègica de les accions per desenvolupar en matèria d'implementació de l'Agenda 2030 és un dels mecanismes que amb més claredat han adquirit major relleu en els últims anys. Així, un bon nombre de comunitats autònomes han aprovat plans o estratègies que recullen amb claredat les prioritats d'actuació i estableixen metes específiques per a cada un dels 17 ODS, d'entre les quals destaquen les Canàries, Castella-la Manxa o la Regió de Múrcia. Altres governs autonòmics també han establert les bases per avançar en la implementació de l'Agenda 2030, com és el cas de la Comunitat Valenciana o Catalunya, alhora que en altres comunitats autònomes han desplegat progressivament plans addicionals als treballs ja reportats el 2020, tal com reflecteixen els casos del País Basc, Castella i Lleó o Galícia.

Així mateix, noves comunitats autònomes han començat a elaborar documents que mesuren el progrés i el resultat de les seves polítiques i la seva alineació amb els ODS de l'Agenda 2030. És el cas de les Canàries, el Principat d'Astúries, Castella i Lleó, la Comunitat Foral de Navarra o de la Regió de Múrcia.

En conjunt, les dades reportades per les comunitats autònomes indiquen que, en tretze, es disposa de plans o estratègies per a la implementació de l'Agenda 2030 i de les ODS, xifra que contrasta amb els onze casos reportats en l'anterior informe de progrés. Pel que fa a les comunitats autònomes que han desenvolupat informes de progrés, l'han desenvolupat vuit respecte a les sis que ho van fer el 2020.

D'altra banda, després de l'aprovació de l'Agenda 2030, i en el marc de la preparació del Pla d'acció per a la implementació de l'Agenda 2030, les comunitats autònomes, a través de la Comissió Interterritorial d'Estadística (CITE), han col·laborat amb l'INE en relació amb els indicadors de l'Agenda 2030, de manera que hi ha, des del 2018, un grup de treball, al si del CITI, per intercanviar experiències i metodologies pel que fa a l'elaboració d'indicadors de l'Agenda 2030. A això se suma que un important nombre de comunitats autònomes han adaptat a la realitat territorial els indicadors identificats per al mesurament de la implementació de l'Agenda 2030, tant a nivell nacional com internacional.

Mecanismes de coordinació política i de governança interterritorial de l'Agenda 2030

Les aliances dins dels mateixos governs autonòmics i també a nivell territorial amb administracions locals i el treball conjunt amb la societat civil organitzada, el sector privat i l'acadèmia són elements centrals de la governança per a la implementació de l'Agenda l'any 2030. Les comunitats autònomes, dins de la seva gestió, han establert de forma majoritària vies i mecanismes reglats i no reglats per dur a terme el diàleg i la coordinació que cal, de manera que ja se n'han detectat fins a setze casos.

A més, en molts casos també es disposen de fòrums de governança de l'Agenda i dels ODS, la qual cosa se suma al fet que les comunitats autònomes també destaquen per la localització dels ODS amb la col·laboració d'entitats de l'àmbit privat i de representants de la societat civil i l'acadèmia, a més d'altres mecanismes de participació pública a tota la ciutadania.

Alineació pressupostària i normativa

En el marc de l'alineament dels pressupostos públics amb els ODS, s'aprecia que les comunitats autònomes han emprat un procés d'impuls pel que fa al reportat en l'anterior informe de progrés. En conjunt, fins a dotze governs autonòmics, enfront dels sis que ho van fer el 2020, han dut a terme exercicis d'alineació dels pressupostos a l'Agenda 2030. També trobem comunitats que disposen d'eines metodològiques d'anàlisi d'alineament pressupostari amb els ODS, que inclouen informació sobre l'aportació dels diversos programes pressupostaris amb cada un dels objectius o que han començat a vincular projectes i estratègies amb els ODS, i metes globals de l'Agenda 2030, com ara passos previs per a la implantació de la metodologia de pressupostos orientats a resultats.

Pel que fa a l'alineació normativa, si en l'anterior informe de progrés van ser quatre les comunitats autònomes que van informar d'iniciatives dirigides a alinear-ne la normativa amb els ODS, en aquesta ocasió comprovem que el procés s'ha iniciat ja en d'altres, fins a arribar a onze governs autonòmics. Pel que fa a

això, hi destaquen casos com ara el de les Canàries, Castella-la Manxa o la Regió de Múrcia, i aquesta última ha promogut la modificació de la guia metodològica perquè l'elaboració de la Memòria d'anàlisi d'impacte normatiu (MAIN) incorpori l'impacte en els ODS.

LA CONTRIBUCIÓ D'ALTRES ACTORS

La imprescindible contribució de les entitats locals en la localització de l'Agenda 2030

Els governs locals constitueixen un actor essencial per trobar-se en el nivell més pròxim a la ciutadania i disposar de competències i responsabilitats fonamentals per a la consecució de l'Agenda 2030, especialment pel que fa a la prestació de serveis públics bàsics i la promoció socioeconòmica dels territoris del nostre país. Així, tal com assenyalava el Consell de Municipis i Regions d'Europa, al voltant del 70% dels objectius de desenvolupament sostenible han de ser aconseguits en el pla local.

Per això, a través de l'enfocament "de baix a dalt" en la territorialització de les mesures per a l'avanç de l'Agenda 2030, la mateixa estratègia de desenvolupament sostenible confereix un lloc destacat a les entitats locals en la planificació i l'execució dels ODS al nostre país.

Un dels actors clau en l'impuls de la participació dels governs locals en la implementació de l'Agenda 2030 és la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP). Precisament, un dels avenços més destacats ha estat la progressiva ampliació de la xarxa d'entitats locals per a l'Agenda 2030, constituïda l'octubre de 2020, i que ja disposa, en l'actualitat, de 478 entitats adherides que representen a més de 26 milions d'habitants.

Per això, un dels esforços més destacables ha estat la posada en marxa i la consolidació d'espais de col·laboració institucional amb la FEMP, tal com evidencia el conveni marc de col·laboració subscrit entre la Secretaria d'Estat per a la Agenda 2030 i la FEMP al febrer de 2021, així com el conveni específic entre ambdues parts al novembre de 2021 per a l'enfortiment de la xarxa d'entitats locals per a l'Agenda 2030. Un altre avenç destacat ha estat la subvenció nominativa a la FEMP amb una dotació de 600.000 euros, en els Pressupostos Generals de l'Estat de 2022, per part de la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030 per a l'enfortiment de la xarxa d'entitats locals per a l'Agenda 2030 i el desenvolupament d'estratègies i de plans per a l'impuls de la localització de l'Agenda 2030.

A més de les accions en xarxa i de coordinació dutes a terme per la FEMP, els ajuntaments, les diputacions provincials, les capitols i els consells insulars estan desenvolupant igualment importants esforços en la localització i implementació de l'Agenda 2030 en els respectius àmbits d'actuació. En aquest sentit, un altre dels grans avenços ha estat la convocatòria per part de la Secretaria d'Estat per a la Agenda 2030, a l'agost de 2022, de subvencions en règim de concurrència competitiva destinades a accions per a l'impuls de la Agenda 2030 a les entitats locals.

Amb tot, s'ha aconseguit promoure el treball en xarxa i la recerca d'aliances per impulsar polítiques de desenvolupament sostenible a nivell local i articular una veritable arquitectura institucional multiactor i multinivell.

El paper de les organitzacions de la societat civil

La societat civil organitzada és una palanca de canvi que contribueix, com a agent transformador i catalitzador de la participació i sensibilització de la societat en el cicle de les polítiques públiques, a la posada en marxa de solucions concretes i innovadores. És, per tant, una peça fonamental per assolir consensos de cara a la implementació de l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030, la qual proposa l'elaboració d'actuacions destinades a donar suport i enfortir iniciatives i accions per part de les organitzacions, les plataformes i els moviments socials en defensa dels ODS.

En aquest marc, des de la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030 s'han impulsat actuacions per a l'enfortiment del Consell de Desenvolupament Sostenible, com a espai privilegiat de col·laboració i via de participació de la societat civil, en la qual s'han constituït grups de treball sobre la base de les prioritats del pla de treball.

D'altra banda, des de la Secretaria d'Estat per a la Agenda 2030, s'ha posat en marxa una línia de subvencions destinades a finançar projectes i activitats dutes a terme per plataformes, organitzacions de la societat civil i associacions sense ànim de lucre, entitats de l'àmbit de l'economia social, universitats i organismes públics

d'investigació que afavoreixin el compliment dels objectius de desenvolupament sostenible. A la convocatòria de 2021 s'ha aconseguit a finançar 58 projectes que incideixen en un o diversos reptes dels establerts en l'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030, mentre que per a l'any 2022 s'ha engegat una nova convocatòria amb una dotació de 10 milions d'euros que serà resolta al llarg del darrer trimestre de l'any.

El paper de la cultura en el desenvolupament sostenible

Malgrat que no es va consagrar un ODS específic per a la cultura, sí que està present de manera transversal en metes relacionades amb l'educació, l'assoliment de ciutats sostenibles, la seguretat alimentària, la protecció del medi ambient, el creixement econòmic sostenible o l'enfortiment de societats inclusives i pacífiques. Per això, la integració de la cultura en l'imaginari de l'Agenda 2030 és una aposta decidida pel desenvolupament cultural i el seu paper per a la consecució de societats més justes i democràtiques.

En aquest marc, el sector cultural, a través dels múltiples canals d'expressió, té un paper fonamental en la difusió de l'Agenda 2030, alhora que constitueix un actor rellevant per a la consecució d'una pràctica cultural sostenible.

Amb l'objectiu d'augmentar la presència del sector cultural en les narratives sobre el desenvolupament sostenible a partir d'un enfocament multinivell, la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030 ha subscrit diversos convenis entre 2021 i 2022 amb la Xarxa Espanyola per al Desenvolupament Sostenible (REDS). En aquest sentit, un dels primers avenços i actes va ser l'organització del taller multiactor Contribuint a l'estratègia de desenvolupament sostenible des de la cultura, al qual se suma la celebració de la 4a edició de la Jornada pública sobre cultura i desenvolupament sostenible, que va incloure la presentació de la publicació Guia per començar amb els ODS en la cultura. Finalment, també s'hi pot assenyalar l'elaboració de la guia metodològica per presentar evidències dels impactes de la cultura al desenvolupament sostenible en l'examen nacional voluntari.

Per tot això, la implementació de l'Agenda 2030 passa indiscutiblement per recalcar la importància del sector cultural i l'enorme valor social que té, ja que, a través del coneixement i de la creativitat, constitueix una eina essencial en la consecució de societats equitatives, solidàries i resilients.

El sector empresarial en la implementació de l'Agenda 2030

L'Estratègia de desenvolupament sostenible 2030, en línia amb el mandat de Nacions Unides, reconeix el paper fonamental de les empreses en la consecució de l'Agenda 2030 i mostra la voluntat de treballar conjuntament amb aquelles empreses que es corresponsabilitzen de la consecució dels ODS.

En el cas d'Espanya, el sector empresarial està gradualment assumint l'Agenda 2030 com a guia per integrar el desenvolupament sostenible en la seva activitat, com mostren els resultats de les consultes dutes a terme des del 2018 per la Xarxa Espanyola del Pacte Mundial. L'última constata un progressiu coneixement de l'Agenda 2030 i del reconeixement que la integració de la sostenibilitat i els ODS reporta majors avantatges competitiu i impacta de forma positiva en els resultats econòmics de l'empresa. Així mateix, la consulta mostra que hi ha una major conscienciació sobre la necessitat de capacitar i formar grups d'interès en sostenibilitat i ODS, i hi destaca positivament l'increment de les mesures relacionades amb la igualtat de gènere, a través de plans de conciliació laboral i plans d'igualtat, i les relatives al medi ambient, a les energies renovables i al mesurament d'emissions.

Malgrat això, es requereix un impuls al mesurament i a la valuació de la contribució de les empreses a la consecució de l'Agenda 2030, el que requereix que es plantegin objectius quantificables amb límit de temps, i una implantació efectiva de la sostenibilitat.

Des de la Secretaria d'Estat per a l'Agenda 2030 es treballa per impulsar iniciatives que permetin a les empreses incorporar progressivament els ODS a les pràctiques empresarials i que donin resposta a les actuacions prioritàries marcades en l'Estratègia de desenvolupament sostenible. En concret, i fruit de la convocatòria de subvencions duta a terme el 2021, s'han finançat projectes com ara la consulta al sector empresarial per facilitar la identificació de línies de treball tendents a augmentar el compromís del sector empresarial amb l'Agenda 2030, alhora que s'han subvencionat projectes adreçats a l'enfortiment i la consolidació de projectes d'emprenedoria en l'economia social.

